

Derde Zondag na Trinitatis – Job 10 – De klacht van de mens

Lezing I Job 10, 1 – 13a
Psalm Psalm 139: 1, 7, 8
Een enkel woord

Ds. Jaco Zuurmond

Gemeente van de levende,

“Vervuld van afschuw voor het leven... laat ik mijn klacht de vrije loop...”. In onze cyclus over Job neemt vandaag Job zélf het woord. Onvoorstelbaar harde woorden... “... afschuw voor het leven...” En het zal nóg harder worden – straks – als we verder lezen.

Job neemt het woord. Maar niet alleen Job. Meneer Job heeft sowieso nooit bestaan, daarover is vriend en vijand het wel eens. Job is literatuur. Bijbelse literatuur. Het is de klaagzang van de mensheid die stem krijgt in de klacht van Job.

De teleurstelling van Job is de teleurstelling van alle mensen over het mensenleven. De wanhoop van Job... dat is de wanhoop van ons allemaal. De boosheid van Job... - op God -, is ónze boosheid... - op God.

Want Job kan het kwaad dat hem overkomt niet rijmen – met God. En Job wil het kwaad dat hem overkomt niet rijmen – met God. Job weigert het kwaad dat hem overkomt te rijmen - met God. En uiteindelijk is er maar één weg om die weigering vol te houden - en dat is, protest tégen God: “Je had ons meer beloofd, God! Ik kan dit leven niet rijmen met het visioen dat jijzelf, God, in mijn hart hebt gelegd. Leefbaar leven, leefbaar mensenleven, dat is toch waar jij God voor bent – nou God, het ís niet leefbaar”. (En hoe bijzonder is het dat dit soort woorden óók in de Bijbel staan!).

Deze woorden worden Job niet in dank afgenomen. Job is nog niet uitgesproken, straks, of één van zijn vrienden, Sofar, zal het woord nemen: “Vraagt deze woordenstroom niet om een tegenstem?” Ook Sofar spreekt namens velen... Niet voor niets werden in het Romeinse rijk Joden en Christenen aangeklaagd wegens ‘atheïsme’. Job doet niet mee met de diepste neiging van álle religie van álle tijden om zich juist neer te leggen bij het kwaad. Om het kwaad wél te rijmen met God. Om het kwaad dat ons overkomt toch... ergens onder te brengen in een systeem van God: “In zijn oneindige wijsheid zal Hij er vast wel een bedoeling mee hebben”, zegt de stem van de religie, altijd weer. “In Gods oneindige kennis van ons doen en laten zullen wij het vast wel ergens hebben verdiend.” “Wij zien niet wat God ziet, maar uiteindelijk worden we er beter van...” – en dat soort praatjes. We kennen ze, maar al te goed. Ook uit de kerk. Ook in onszelf. Religie maakt altijd weer van God een systeem dat uiteindelijk álles verdraagt. Ook het grootste kwaad. Leg je er maar bij neer, fluistert de religie, als het er op aan komt altijd weer. Ook bij het grootste kwaad. Ja, ja...

“Maar ik verdraag het niet”, roept Job. “En ik lég me er niet bij neer. Het klopt niet. Wat mij overkomt klopt niet. Dit leven klopt niet. En die mooie theorieën over God die het wel kloppend willen maken, die kloppen dus ook niet. Alsof het leed van zo’n klein, tijdelijk, sterfelijk mensje als ik ben alsof de pijn van zo’n begrensd mensje als ik ben zo’n oneindige, eeuwige God ook maar ergens genoegdoening zou kunnen geven... En omgekeerd is zo’n grote God veel te groot om ook maar enigszins in te kunnen voelen hoe onvoorstelbaar groot de pijn voor mij is. Ofwel, zo’n godsbeeld slaat nergens op. Zo’n god wil ik niet.

En omdat Job deze weigering volhoudt – uiteindelijk tegen God zélf – want tegen wie anders – wordt ook Job tenslotte door zijn vrienden als ‘godeloos’ gekwalificeerd. Terwijl Job juist zo de kern van het Bijbels geloof

laat zien. Juist in zijn compromisloze protest tegen God. Juist in zijn boosheid op God. Tot op het einde toe weigeren om van God een stoplap te maken. Dát is joods-christelijk geloof.

Sofar zal er niet tegen kunnen, tegen het protest van Job, tegen de eerlijkheid van Job. De wereld – de Romeinse wereld, ónze wereld – kan er niet tegen. Wij zelf... kunnen er maar al te vaak niet tegen. De verbijstering van Job, de boosheid van Job, de klacht van Job... de klacht, de diepe, diepe, diepe klacht van onze medemens – omdat het niet klopt, omdat het kwaad te groot is, te veel, te structureel... dergelijke compromisloze eerlijkheid is maar moeilijk te verdragen. Omdat het knaagt aan ons eigen vertrouwen... Aan dat eigen wankel evenwicht waarmee we het proberen vol te houden, dit ingewikkelde leven. En dus doen ook wij te vaak wat Sofar doet: reageren op de klacht van de naaste. Toch proberen de klacht een beetje te relativieren... te nuanceren. “Maar er zijn toch ook nog wel goede momenten in je leven... En je zult zien, je komt er sterker uit. En God is er, ook voor jou – ook al zie je dat nu niet, maar later zal je zien...”... Ja, ja.

Het grootste gevaar dat jou en mij bedreigt is dat ik veel te snel antwoord geef... omdat ik ten diepste niet naar jou, naar jouw klacht, dúrf te luisteren.

Zullen we het vandaag eens proberen anders te doen. En wél luisteren, naar de klacht van Job. Gewoon luisteren. Met alle pijn die dat oproept. Met alle wanhoop die zo’n klacht ook in onszelf oproept. En dan niet weg lopen. Dan niet wéér vluchten in mooie woorden, en ondertussen Job éenzaam achterlaten in zijn verbijstering. Nee, dan gewoon zwijgen. Samen verbijsterd zwijgen. Met Job – met elkaar – en misschien wel meer dan ons lief is: met onszelf...

Lezing II Job 10, 13b – 20

Stilte

Een woord erna

Lieve mensen, straks vieren wij de maaltijd van de Heer.

Meer dan anders beseffen wij vandaag vooral hoezeer wij met lege handen komen. De hand die wij uitstrekken is gevuld met verbijstering – over het leven, over de wereld... Die uitgestrekte hand, waarmee wij brood en wijn ontvangen... is een hand vol honger. Honger, van zo veel mensen, naar gerechtigheid. Honger naar liefde. Honger naar leven. En die hand strekken we uit naar God. We vertellen aan God:

*Wat hebt Gij voor, o grote oorsprong van het leven:
met volle teugen ons verheugen en dan plots
ons te pletter doen slaan, als een schip op een rots?
Ons leven wordt één vraag, gesteld in vrees en beven.
Gij moet ons antwoord geven!*

(J. Wit, *Ministeriale*, Haarlem 1966, p. 26 – Zingend Geloven II/117) – zie [liturgieboekje](#).

Amen